

Легенди Карпат

Тетяна ГУЗИК
«Пенсійний кур'єр»

Діди — для внуків

Олена Іванівна Конопацька, сільський голова Горінчового, розповіла, що здавна в селі складали казки ковалі й лісоруби, діди — для внуків, а всі інші — для своїх друзів. Телевізорів не було, це відносно недавня річ у побуті. То що ж залишалося робити довгими зимовими вечорами? Звісно, розповідати казки.

— Ото збиралися після вечері, після праці й різних господарських справ та й розважалися в такий спосіб. Діткам розповідали казки відповідно до віку: про вовчика та зайця, а дорослим — про хитрого й веселого чоловіка, удачного на подвиг у військовій битві та на різні витівки, коли хтось захоче його самого обдурити, — розповідає пані Олена.

Приміром, існує така цікава легенда в Горінчовому. Нам її розповів режисер документального кіно Василь Образ, який кілька років тому зняв фільм про легендарне село та його жителів. Кажуть, що біля сільської річки, яку тут називають просто Ріка, живуть упирі чи то відьмаки — не русалки, а нібито люди, але з нечистою душею. І от якось наловили селяни риби. Прийшли до хати, посідали за стіл і почали між собою турибу ділити. І раптом бачать гостя: прийшов червонощокий, здоровий чоловік та й стоїть мовчки. Між тими рибалками був, як кажуть, бувалий у бувальцях чоловік. Він зрозумів, хто це є та що тому здорованеві треба. Одразу покликвав жінку: «Дай тайстру (торбу — карпатський діалект. — Ред.) та ще одну». Узав тайстру, накидав туди риби. Повісив на плече зайшлому чоловікові. Той засміявся: «Я б вам показав, якби ви це не зробили...» Сказав і пішов. Ось вам уже цілий фільм жажів на ніч, але кількасотлітньої давності.

Багато таких легенд переповідали в Горінчовому: дід — синові, син — своїм дітям, — і так доходять вони до нашого часу.

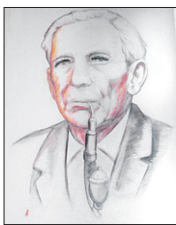
Село казкарів

Жителі села Горінчове — справжні українські Андерсени: вони видали сім дитячих книжечок своїх казок! А найвідоміше із цих видань — «Казки Верховини» — тримав у руках чи не кожен маленький українець. Ось тому Горінчове називають селом казкарів.

Всі фото: Василь ОБРАЗ

Однакових сюжетів не було

З тих казкарів, кого Олені Конопацькій та її одноліткам пощастило бачити й чути, найвдатнішим до розповідей був Андрій Калин, котрий якось розказав етнографам аж 120 казок! Як згадує пані Олена, казкар приходив і сідав на дворі, а навколо нього збиралися всі діти. Спочатку він запалював піпу (карпатську люльку), адже тільки так казки добре виходили, а потім починав розповідати. «Улюблені герої його казок — опришки, хитрі та вправні. У деяких казках він розповідав про трьох братів, синів одного чоловіка, про двох розумних і третього — дурня. Діти по кілька

годин слухали старого казкаря, аж поки батьки їх по хатах розбирали. Розповідав казки дід Андрій також і у дворі школи. Кажуть, що один і той самий сюжет він двічі не повторював. Навіть якщо діти кричали, що знають продовження казки, він таку деталь додавав до оповіді, яка все одно зацікавлювала й не відпускала слухача аж до самого кінця історії. Звісно, коли казки розповідали дорослим людям, то сюжети змінювали, а деталі насичували різними пікантними подробицями, геть не для дитячих вух. Такі вечори могли тривати аж до третьої-четвертої години ночі.

Портрет улюбленого казкаря висить просто у вестибюлі школи, його ім'я має одна з вулиць у Горінчовому. Велика родина нащадків Андрія Калина й досі живе в селі, але ніхто з них не

створює казки, бо, на жаль, вони не успадкували дідового таланту.

Тепер уже старих казкарів немає з нами. Наймолодшим із них був Юрій Дмитрович. Сам циганського роду, він і головним героєм своїх казок завжди робив цигана, який ставав королем. Такий національний колорит казкаря додавав у всі свої твори. Працював Юрій Дмитрович ковалем у Липчі, сусідньому селі. Знав угорську, словацьку та українську мови й дуже багато читав. Якось кореспонденти, які приїхали з Ужгорода, запитали його, скільки книжок він прочитав. У відповідь вони почули: «На самоскид помістяться».

А молодих розумників-фантазерів у селі чимало, і всі вони вчилися й вчать-ся в місцевій школі, у якій навіть нині учні пишуть казки й власноруч зшивають із них книжки.

P. S. Один із жителів села, Едуард Попович, багато років мріє видати книжку своїх казок, які дістали високу оцінку експертів. Чоловікові вже п'ятий десяток, але він ніяк не може знайти спонсора. Тож вирішив заробити грошей на видання книжки. Де тільки він не був, пів-Європи проїхав, і нині він там перебуває. Хто знає, може, буде із цього діло, і з'явиться ще одна книжка казок із Горінчового — від Поповича. Адже в шкільній бібліотеці старі книжки такі потерті, треба поновити фонд та й старі перевидавати було б непогано. Бо це наша історія, наші люди, наші казки. Нам слід ті казки зберігати й передавати нащадкам.

Чому перейменуємо?

Якомога далі від більшовизму

Радянська влада любила називати українські міста й села іменами своїх вождів і воєначальників, які дуже жорстоко або заподіяли сприяли утвердженню тоталітарної системи. У законах про декомунізацію, котрі ухвалила Верховна Рада, передбачено, зокрема, перейменувати відповідні населені пункти. Перелік цих міст, сіл і селищ доволі великий. «Кур'єр» підготував цикл статей про історію цих населених пунктів.

Катерина МАЙОРАН
для «Пенсійного кур'єра»

Продовження.
Початок у № 20 (626)

Дзержинськ Донецької області стоїть першим у сьогоднішньому списку. Ще в XVII—XVIII ст. на його нинішній території, уздовж гирла річки Сіверський Донець та її приток, існувала розгалужена лінія укріплених поселень українських козаків. Вона була покликана захищати південні кордони країни від набігів кримських татар, Ногайської орди, інших небезпек вторгнення. Кістяк цих поселень утворили не згодні з політикою поляків вихідці з Богуславщини, Черкащини та Вінниччини. Серед них був і богуславський козак Антон Щербина.

На початку XIX ст. на місці його стоянки виник хутір Щербинівка, жителі якого займалися земле-

робством і скотарством. Тоді ж було відкрито Зайцівське кам'яновугільне родовище, що спричинило зростання кількості населення в цьому регіоні. Уже в 1830-ті роки хутір Щербинівка об'єднали з навколишніми населеними пунктами в село Щербинівка. 1936 року радянська влада перейменувала його на честь Дзержинського.

Дніпродзержинськ. Перше поселення на місці сучасного Дніпродзержинська згадує відомий картограф XVII ст. француз Гійом де Боплан. За часів Нової Січі навколо поселення утворилося ще три селища: Карнаухівка, Тритузне (на честь Семена Карнауха й Данила Тритуза) та Кам'янське, яке згодом об'єднало перші два.

Революційні події після 1917 року внесли безлад у розмірний спосіб життя поселенців. Спочатку, 1917 року, тут установили радянську владу. Але вже 1918-го селище зайняли

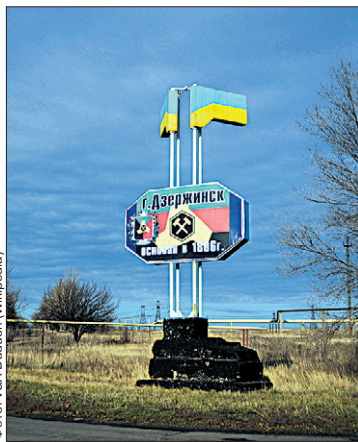

Фото: V&A Druush (Wikipedia)

австро-угорці, які підтримували Гетьманат Скоропадського. Коли вони звідси пішли, повернулись більшовики, але 1919 року сюди вступила добровольча армія Денікіна. І тільки 1920-го Червона Армія остаточно долучила Кам'янське до сфери свого впливу.

Кам'янське дістало статус міста 1923 року, а вже 1936-го його перейменували на Дніпродзержинськ.

Димитров. Місто обласного підпорядкування Донецької області утворилось на базі двох шахтарських селищ, які своєю чергою вирости навколо вугільних копалень, — Гродівського

(1916 р.) та Новоекономічного (1911 р.). 1937 року селища об'єднали під назвою Новий Донбас. 1957-го його перейменували на Новоекономічне, а вже 1972 року — на Димитров. Георгій Димитров — болгарський політичний діяч, якого ще називали болгарським Леніном. Для більшої схожості на Володимира Ілліча йому навіть було споруджено мавзолей у м. Софії, який простояв до 1999 року, — його було зрештою знищено як ідеологічно та архітектурно чужу центрові міста споруду.

Дніпропетровськ. У IX—XIII ст. на території сучасного Дніпропетровська розміщувалося городище Пересічень — столиця уличів. Дружина київського князя була на Монастирському острові, де стояло місто-замок Монастирськ. 1635 року на цьому місці було побудовано фортецю Кодак, поблизу якої згодом утворилося селище Новий Кодак, яке в джерелах 1750 року вже називали містом.

Офіційну історію Дніпропетровська фіксують із 1776 року, коли Катерина II вирішила втілити в життя амбітний план — створення південної Пальміри, на противагу Санкт-Петербургові, Пальмірі північній. Новий Кодак перейменували на Катеринослав, було складено масштабний план забудови, але імператриця померла, а її син не поспішав реалізувати материні забаганки. Навпаки, з 1798-го до 1802 року, за його указом, місто тимчасово мало назву Новоросійськ.

У часи УНР пропонували перейменувати Катеринослав на Січеслав, віддаючи данину шани козацькому минулому, але через нагальні справи це якось забулося. 1926 року місто дістало нове ім'я — Дніпропетровськ на честь Григорія Івановича Петровського, одного із засновників ВЧК, який був очільником примусової колективізації й експропріації хліба та одним з організаторів Голодомору 1932—1933 рр. в Україні.

Далі буде

Хто є хто

Фелікс Едмундович Дзержинський, «залізний Фелікс», член РСДРП, організатор та ідейний натхненник червоного терору, також і на території України. Член колегії НКВС, нарком шляхів сполучення, один із засновників ВЧК. На його честь названо кілька десятків населених пунктів України.